चौविसे गाउँपालिकाको जलस्रोत कार्यविधि, २०७७

गाउँ कार्यपालिकाको बैठकबाट स्वीकृत	मिति : २०७७ /०७/२४

चौविसे गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
राजारानी, धनकुटा
२०७३

चौविसे गाउँ कार्यपालिका

राजारानी, धनकुटा

१ नं.प्रदेश,नेपाल

प्र.प्र.अ.

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

चौविसे गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
राजारानी, धनकुटा
२०७३

चौविसे गाउँपालिकाको जलस्रोत कार्यविधि, २०७७

प्रस्तावना :
चौविसे गाउँपालिका भित्रको भू-सतह वा भूमिगत वा अन्य कुनै अवस्थामा रहेको जलस्रोतको समुचित उपयोग, संरक्षण, व्यवस्थापन र विकास तथा जलश्रोतको उपयोग, व्यवस्थापनबाट हुने वातावरणीय प्रभावलाई कम गर्दै जलस्रोतलाई प्रदूषणमुक्त राख्ने सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय भएकाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ उपदफा (४) खण्ड (ग) र (घ) तथा दफा ११ को उपदफा (७) को अधिकार कार्यान्वयन गर्न सोही ऐनको दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी चौविसे गाउँ कार्यपालिकाले यो कार्यविधि बनाएको छ ।

परिच्छेद - १
प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :** (१) यस कार्यविधिको नाम "चौविसे गाउँपालिकाको जलस्रोत कार्यविधि, २०७७" रहेको छ ।
(२) यो कार्यविधि गाउँ कार्यपालिकाले स्वीकृत गरेको मिति देखि लागू हुनेछ ।

२. **परिभाषा :** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,-
(क) "अनुमति प्राप्त व्यक्ति" भन्नाले जलस्रोतको उपयोग गर्ने दफा १७ बमोजिम अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा सङ्गठित संस्था सम्झनुपर्छ ।
(ख) "उपभोक्ता संस्था" भन्नाले दफा ५ बमोजिम गठित जल उपभोक्ता संस्था सम्झनु पर्छ ।
(ग) "जलस्रोत" भन्नाले चौविसे गाउँपालिका भित्र भू-सतह वा भूमिगत वा अन्य जुनसुकै अवस्थामा रहेको पानी सम्झनु पर्छ ।
(घ) "तोकिएको" वा "तोकिएबमोजिम" भन्नाले यस कार्यविधि अन्तर्गत बनेको वा तोकिएबमोजिम सम्झनु पर्छ ।
(ङ) "लाभदायक उपयोग" भन्नाले उपलब्ध साधन र स्रोतले भ्याएसम्म उचित रूपले गरिएको जलस्रोतको उपयोग सम्झनु पर्छ ।
(च) "समिति" भन्नाले उपभोक्ता समिति सम्झनु पर्छ ।
(छ) "सर्वेक्षण" भन्नाले जलस्रोत उपयोगको लागि गरिने सम्भाव्यता, विस्तृत इन्जिनियरिङ डिजाइनको कार्य र त्यसको लागि गरिने अन्वेषणको कार्य समेत सम्झनु पर्छ ।
(ज) "सेवा शुल्क" भन्नाले गाउँपालिका वा अनुमती प्राप्त व्यक्तिले उपलब्ध गराएको जलस्रोतसँग सम्बन्धित सेवा उपयोग गरे वापत उपभोक्ताले बुझाउनुपर्ने शुल्क सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद -२
जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धि व्यवस्था

३. **स्वामित्व र भोगाधिकार :** (१) चौविसे गाउँपालिका भित्र रहेको जलस्रोतको स्वामित्व संघीय कानुन बमोजिम हुनेछ ।
(२) चौविसे गाउँपालिका भित्र रहेको सम्पूर्ण जलस्रोतको भोगाधिकार गाउँपालिकामा निहित रहनेछ ।

४. **जलस्रोतको उपयोग :** (१) यस कार्यविधि बमोजिम गाउँपालिकाबाट अनुमति प्राप्त नगरी कसैले पनि जलस्रोतको उपयोग गर्न पाउने छैन ।
(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहाय बमोजिम जलस्रोतको उपयोग गर्न अनुमति लिनुपर्ने छैन :-

२०७७।८।८
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

(क) व्यक्तिगत वा सामूहिक रूपमा आफ्नो निमित्त खानेपानी र अन्य घरेलु प्रयोजनका लागि उपयोग गर्न,

(ख) व्यक्तिगत वा सामुहिक रूपमा आफ्नो जग्गाको सिंचाइ गर्न,

(ग) घरेलु उद्योगको रूपमा पानीघट्ट चलाउन,

(घ) व्यक्तिगत रूपमा स्थानीय आवागमनको लागि डुङ्गाको प्रयोग गर्न,

(ङ) जग्गाधनीले आफ्नो जग्गाभित्र मात्र सीमित रहेको जलस्रोत उपयोग गर्न ।

(२) जलस्रोतको उपयोग गर्ने व्यक्ति वा सङ्गठित संस्थाले अरूलाई मर्का नपर्ने गरी लाभदायक उपयोग गर्नु पर्नेछ ।

५. **उपभोक्ता संस्थाको गठन** : (१) सामुहिक लाभका लागि संस्थागत रूपमा जलस्रोतको उपयोग गर्न चाहने व्यक्तिहरूले तोकिए बमोजिम जल उपभोक्ता संस्था गठन गर्न सक्नेछन् ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन गरिएको जल उपभोक्ता संस्थालाई गाउँपालिका समक्ष तोकिए बमोजिम दर्ता गराउनु पर्नेछ ।

(३) सामूहिक रूपमा जलस्रोतको उपयोग गर्ने उपभोक्ताको भेलाले पदाधिकारी तथा सदस्य समेत गरी कम्तीमा सात बढीमा [illegible] जनाको समावेसी उपभोक्ता संस्था गठन गर्न सक्नेछन् ।समावेशी भन्नाले उपलव्ध भएसम्म महिला, दलित, आदिवासी [illegible] भएका व्यक्तिलाई सम्झनु पर्छ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने उपभोक्ता समितिमा तेत्तिस प्रतिसत महिलासहित अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये [illegible] एक पदमा महिला भएको हुनु पर्नेछ ।

६. <u>उपभोक्ता संस्था दर्ताको लागि दरखास्त दिनुपर्नेः</u> दफा ५ बमोजिम उपभोक्ता संस्था दर्ता गर्न *अनुसूची-१* बमोजिमको ढाँचामा [illegible] दुई प्रति विधान र पाँचसय रुपैयाँ दस्तुर सहित गाउँ जलस्रोत समिति समक्ष दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

७. <u>विधानमा खुलाउनु पर्ने विवरणहरूः</u> दफा ६ बमोजिम पेश गर्नुपर्ने उपभोक्ता संस्थाको विधानमा संस्था सम्बन्धी देहायका विवरणहरू खुलाउनु पर्नेछः–

(क) संस्थाको नाम र ठेगाना,

(ख) उद्देश्य तथा कार्य क्षेत्र,

(ग) सदस्यको लागि योग्यता र सदस्यता शुल्क,

(घ) सदस्यको निष्काशन र राजीनामा,

(ङ) सदस्यको नामसारी वा हकवालाको मनोनयन

(च) साधारण सभाको प्रक्रिया,

(छ) समितिको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार,

(ज) सदस्य पदमा बहाल रहन नसक्ने अवस्था,

(झ) समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि,

(ञ) कोष र लेखापरीक्षण,

(ट) समितिको निर्वाचन,

(ठ) विधान संशोधन,

(ड) विघटन,

(ढ) विविध ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

[illegible] दर्ता र प्रमाणपत्र: (१) दफा ५ बमोजिम पर्न आएको दरखास्त उपर गाउँ जलस्रोत समितिले आवश्यक जाँचबुझ गरी [illegible] संस्था दर्ता गर्न उपयुक्त देखेमा दर्ता गरी *अनुसूची-२* बमोजिमको ढाँचामा उपभोक्ता संस्था दर्ताको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै उपभोक्ता संस्था दर्ता गर्न उपयुक्त नदेखेमा गाउँ जलस्रोत समितिले सोको स्पष्ट कारण [illegible]लाई दरखास्त परेको मितिले तीस दिनभित्र सो कुराको सूचना दिनु पर्नेछ ।

(३) यो कार्यविधि प्रारम्भ हुनु अगावै प्रचलित कानुन बमोजिम दर्ता भएका उपभोक्ता संस्थाहरू यसै कार्विधि बमोजिम दर्ता [illegible] मानिनेछन् ।

[illegible] विधान संशोधन: उपभोक्ता संस्थाले आफ्नो विधान संशोधन गर्नु पर्ने भएमा संशोधित प्रति गाउँ जलस्रोत समितिमा पेश गर्नु [illegible] समितिले तत्सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गरी संशोधित विधान प्रमाणीकरण गर्नेछ ।

[illegible] **उपभोक्ता संस्था संगठित संस्था हुने** : (१) उपभोक्ता सस्था अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला स्वशासित र सङ्गठित संस्था हुनेछ ।

(२) उपभोक्ता संस्थाको काम कारवाहीको निमित्त आफ्नो छुट्टै छाप हुनेछ ।

(३) उपभोक्ता संस्थाले व्यक्ति सरह चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न, बेचबिखन गर्न वा अन्य किसिमले [illegible] गर्न सक्नेछ ।

(४) उपभोक्ता संस्थाले व्यक्ति सरह नालिस उजुर गर्न र उपभोक्ता संस्था उपर पनि सोही नामबाट नालिस उजुर [illegible] सक्नेछ ।

परिच्छेद - ३
जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धि व्यवस्था

[illegible] **जलस्रोत उपयोगको प्राथमिकता** : (१) जलस्रोतको उपयोग गर्दा साधारणतया देहायको प्राथमिकताक्रम अनुसार गर्नु पर्नेछ :-

(क) खानेपानी र घरेलु उपयोग,
(ख) पशुपालन तथा मत्स्यपालन जस्ता कृषिजन्य उपयोग,
(ग) घरेलु उद्योग, औद्योगिक व्यवसाय तथा खानीजन्य उपयोग,
(घ आमोद प्रमोदजन्य उपयोग,
(ङ) सिंचाई,
(च) जल यातायात,
(छ) जलविद्युत,
(ज) अन्य उपयोग ।

(२) जलस्रोतको उपयोग गर्दा कुनै विवाद उत्पन्न भएमा गाउँपालिकाले उपदफा (१) को प्राथमिकताक्रम, दफा ४ को उपदफा (३) बमोजिम जलस्रोतको लाभदायक उपयोग भए नभएको र अन्य आवश्यक जाँचबुझ समेत गरी सोको आधारमा जलस्रोतको उपयोग गर्न पाउने, नपाउने वा कुन किसिमले उपयोग गर्न पाउने भन्ने कुराको निर्धारण गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम गाउँपालिकाले निर्धारण गरेको कुरा सम्बन्धित सबैलाई मान्य हुनेछ ।

(४) गाउँपालिकाले उपदफा (२) बमोजिम प्रावधानको निर्धारण गर्दा अपनाउनु पर्ने कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(५) पहिले भइरहेको उपयोगलाई बाधा पुग्ने गरी नयाँ ढङ्गले जलश्रोतको उपयोग गर्दा आपसी सहमतीमा मात्र गरिनेछ ।

[illegible] **गाउँ जलस्रोत समितिको गठन:** (१) गाउँ भित्र रहेको जलस्रोतको उपयोगको अनुमति प्रदान गर्ने प्रयोजनको लागि एक गाउँ जलस्रोत समिति रहनेछ ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

(क) अध्यक्ष – अध्यक्ष
(ख) उपाध्यक्ष – सदस्य
(ग) वडाध्यक्षहरु मध्ये समितिको अध्यक्षले तोकेको दुइ जना – सदस्य
(घ) प्रतिनिधि, सामुदायिक बन उपभोक्ता गाउँ महासघ – सदस्य
(ङ) प्रतिनिधि, खानेपानी डिभिजन कार्यालय – सदस्य
(च) जलस्रोतको उपयोगसँग सम्बन्धित उपभोक्ता संस्थाका अध्यक्षहरु मध्येबाट समितिको अध्यक्षले
तोकेको दुई जना – सदस्य
(छ) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत –सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार विज्ञ प्रतिनिधि आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

[illegible]. **गाउँ जलस्रोत समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधिः** (१) गाउँ जलस्रोत समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको समय, मिति र स्थानमा बस्नेछ ।

(२) बैठकको अध्यक्षता गाउँ जलस्रोत समितिको अध्यक्षले गर्नेछ । अध्यक्षको अनुपस्थितिमा गाउँ जलस्रोत समितिको बैठकको अध्यक्षता उपाध्यक्षले गर्नेछ ।

(३) गाउँ जलस्रोत समितिको कूल सदस्य संख्याको एकाउन्न प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा बैठकको लागि गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(४) गाउँ जलस्रोत समितिमा उपस्थित सदस्य संख्याको बहुमत सदस्यहरूको निर्णय मान्य हुनेछ ।

(५) गाउँ जलस्रोत समितिको निर्णय सदस्य सचिवद्वारा प्रमाणित गरिनेछ ।

(६) गाउँ जलस्रोत समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि गाउँ जलस्रोत समिति आफैंले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ

[illegible]. **जलस्रोत समितिको संयुक्त बैठकः** (१) जलस्रोतको उपयोगसँग सम्बन्धित कुनै काम एक भन्दा बढी गाउँपालिका तथा नगरपालिका जलस्रोत समितिहरूसँग सम्बन्धित भएमा सम्बन्धित सबै गाउँ तथा गाउँ जलश्रोत समितिहरूको संयुक्त बैठकले यो कार्यविधि बमोजिमको अधिकारको प्रयोग गर्नेछ ।

[illegible]. **गाउँ जलस्रोत समितिको सचिवालयः** गाउँ जलस्रोत समितिको सचिवालय चौबिसे गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा रहनेछ

[illegible]. **गाउँ जलस्रोत समितिको काम कर्तव्य र अधिकार** : गाउँ जलश्रोत समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ

(क) जलश्रोत उपयोग सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तयार गर्ने ।
(ख) जलश्रोतको पहिचान, बर्गिकरण र अभिलेखीकरण गर्ने ।
(ग) जलश्रोतको सरक्षण, दिगो रुपमा उपयोग र विकासका लागि योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गराउने ।
(घ) जल उपभोक्ता संस्थाहरुको दर्ता, नवीकरण तथा खारेजी गर्ने ।
(ङ) जलश्रोत उपयोग र सरक्षणका लागि विभिन्न प्रकारका अध्ययन अनुसन्धान गर्न अनुमति दिने ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

चौबिसे गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
राजारानी, धनकुटा
२०७३

चौबिसे गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
राजारानी, धनकुटा
२०७४

संस्थाहरुको रेखदेख, नियमन गर्ने गराउने ।
उपयोग र संरक्षणका लागि स्रोतको खोजी गरी ठुला आयोजना सञ्चालन गर्ने गराउने ।
समानुपातिक, समन्यायीक र उचित वितरण प्रणालीको व्यवस्था मिलाउने ।
संस्थाहरुबीच समन्वय गराउने ।
सम्बन्धी सम्बद्ध स्थानीय तहसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
वातावरणीय पक्षमा देखिने नकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरण एवम् अनुकूलन गराउने ।
गाउँपालिकाले तोकेको अन्य कार्यहरु गर्ने ।

<u>व्यवस्था</u> : (१) जलस्रोतको सर्वेक्षण वा उपयोग गर्न चाहने व्यक्ति वा सङ्गठित संस्थाले आर्थिक, वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तथा तोकिए बमोजिमका अन्य विवरणहरू खुलाई गाउँपालिका समक्ष दरखास्त दिनु पर्नेछ। तर जलस्रोतको सर्वेक्षणको अनुमतिको लागि दरखास्त दिँदा त्यस्तो अध्ययन गर्न आवश्यक पर्ने छैन।

(१) बमोजिम परेको दरखास्तमा गाउँपालिकाले आवश्यक जाँचबुझ गरी गराई दरखास्त परेको सर्वेक्षणको अनुमतिको हकमा वीस दिन भित्र र जलस्रोत उपयोगको अनुमतिको हकमा तीन महिनाभित्र बमोजिमको ढाँचामा आवश्यक शर्तहरू तोकी दफा ७ को उल्लिखित प्राथमिकताक्रम अनुसार दरखास्तवालालाई पर्नेछ।

कार्यविधि प्रारम्भ हुनुभन्दा अगावैदेखि जलस्रोतको उपयोग गरिरहेको व्यक्ति वा सङ्गठित संस्थाले पनि तोकिएको यो कार्यविधि प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्षभित्र गाउँपालिका समक्ष अनुमतिका लागि दरखास्त दिनु पर्नेछ।

(३) बमोजिम परेको दरखास्तमा गाउँपालिकाले आवश्यक जाँचबुझ गरी दरखास्त परेको मितिले तोकिए बमोजिमको ढाँचामा अनुमति दिनु पर्नेछ।

अनुमति प्राप्त व्यक्तिले जलस्रोतको उपयोग वापत गाउँपालिकालाई तोकिए बमोजिमको दस्तुर वा वार्षिक पर्नेछ।

अनुमति प्राप्त व्यक्तिले आफ्नो अनुमति बिक्री गर्न वा अन्य कुनै प्रकारले कसैलाई हस्तान्तरण गर्नु परेमा स्वीकृति लिनु पर्नेछ।

<u>उपयोगको सर्वेक्षण अनुमतिका लागि दरखास्त दिने:</u> (१) जलस्रोत उपयोगको सर्वेक्षण अनुमति लिन चाहने व्यक्ति संस्थाले *अनुसूची-३* बमोजिमको ढाँचामा प्रस्तावित परियोजनासँग सम्बन्धित सर्वेक्षण गरिने देहायको विषय खुलाइ गाउँ समक्ष दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

विवरण,
रहने स्थानको नक्शा (मुख्य मुख्य संचरना समेत देखिने),
र उपयोग हुने पानीको परिमाण,
लाभान्वित हुने उपभोक्ताहरूको संख्या र किसिम,
गरिने जलस्रोतको क्षेत्र,
सम्पन्न गर्न लाग्ने अनुमानित कुल अवधि र लागत (सर्वेक्षण र सञ्चालनको लागि समेत),
सहभागिता ।
सञ्चालन प्रक्रिया ।
आर्थिक र वातावरणीय प्रभाव ।
आवश्यक कुराहरू ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

(२) व्यक्तिगत तथा व्यापारिक प्रयोजनका लागि भूमिगत जल उपयोग गर्न चाहने व्यक्ति वा कम्पनीले पानीको पचास प्रतिशत परिमाण सार्वजनिक सेवामा वितरण हुने गरी जलश्रोतको उपयोगको अनुमतिको लागि दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम व्यावसायिक प्रयोजनका लागि सर्वेक्षण अनुमतिको दरखास्त दिंदा *अनुसूची–८* बमोजिमको दस्तुर बुझाउनु पर्नेछ ।

१९. दरखास्त उपर जाँचबुझः (१) दफा १८ बमोजिम पेश भएको दरखास्त साथ आवश्यक कागजात पेश गरे नगरेको सम्बन्धमा गाउँ जलस्रोत समितिले जाँचबुझ गर्नुपर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जाँचबुझ गर्दा दरखास्तवालाले दरखास्तसाथ पेश गर्नु पर्ने कुनै कागजात पेश गरेको रहेनछ भने त्यस्तो कागजात पेश गर्न सम्बन्धित दरखास्तवालालाई पन्ध्र दिनभित्र सूचना दिनु पर्नेछ । दरखास्तवालाले सूचना पाएको सात दिन भित्र त्यस्तो कागजात पेश गर्नु पर्नेछ ।

२०. सर्वेक्षण अनुमति दिनेः दफा १८ बमोजिम परेको दरखास्त उपर दफा १९ बमोजिम गाउँ जलस्रोत समितिको आवश्यक जाँचबुझ पछि *अनुसूची–४* बमोजिमको ढाँचामा दरखास्तवालालाई जलस्रोत उपयोगको सर्वेक्षण अनुमति दिनु पर्नेछ ।

२१. सर्वेक्षण प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेः दफा २० बमोजिम अनुमति प्राप्त व्यक्तिले सर्वेक्षणको काम सम्पन्न गरेको मितिले तीस दिनभित्र दफा १८ बमोजिमको विवरण सहित सर्वेक्षणको दुई प्रति प्रतिवेदन गाउँ जलस्रोत समिति समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

२२. दोहोरो सर्वेक्षण अनुमतिपत्र नदिइनेः दफा २० बमोजिम दिइएको सर्वेक्षण अनुमतिमा उल्लेखित अवधिभर सोही क्षेत्रमा सोही कामको सर्वेक्षण गर्न पाउने गरी अन्य कुनै व्यक्ति वा संस्थालाई दोहोरो पर्ने गरी अनुमति दिइने छैन ।

२३. जलस्रोत उपयोगको अनुमतिको लागि दरखास्त दिनेः (१) जलस्रोतको उपयोग गर्न चाहने व्यक्ति वा संस्थाले *अनुसूची–५* बमोजिमको ढाँचामा प्रस्तावित परियोजनासँग सम्बन्धित देहायका विवरणहरू खुलाई गाउँ जलश्रोत समिति समक्ष दरखास्त दिनु पर्नेः

(क) दफा १८ बमोजिम परियोजनाको विस्तृत विवरण खुलाउनु पर्नेछ ।
(ख) जग्गाको उपयोग वा प्राप्ति (परियोजना निर्माण कार्यको लागि स्थायी वा अस्थायी तवरबाट उपयोग वा प्राप्तिका लागि आवश्यक पर्ने सरकारी वा गैर सरकारी जग्गाको कूल क्षेत्रफल र जग्गाधनीहरूको लगत),
(ग) वातावरणीय प्रभाव विश्लेषण (परियोजनाले वातावरणमा पार्ने उल्लेखनीय प्रतिकूल प्रभावलाई न्यूनिकरण गर्न अपनाउने उपायहरू, जलस्रोतमा रहने जलचर एवं जल वातावरण संरक्षणको लागि अपनाउने उपायहरू, परियोजनाले सम्बन्धित क्षेत्रमा पार्न सक्ने सामाजिक तथा आर्थिक प्रभावको अतिरिक्त विद्यमान स्थानीय श्रम तथा स्रोत र साधनको उपयोग, परियोजना सम्बन्धी कार्य पूरा भएपछि त्यस क्षेत्रका व्यक्तिहरूले पाउने लाभ, निर्माण तथा सञ्चालन सम्भार सम्बन्धमा स्थानीय व्यक्तिलाई दिइने तालिम, निर्माण कार्यको लागि आवश्यक पर्ने सुविधाहरू, सुरक्षात्मक व्यवस्थाहरू तथा परियोजना सञ्चालनबाट सम्बन्धित जग्गाधनीहरूलाई पर्न सक्ने असर, विस्थापित जनसंख्याको लगत र तिनीहरूको पुनर्वासको लागि अपनाउने आवश्यक व्यवस्था समेत स्पष्ट रूपमा खुलाउनु पर्ने),
(घ) अन्य आवश्यक कुराहरू ।

२४. दरखास्त उपर जाँचबुझः (१) दफा २३ बमोजिम दरखास्त प्राप्त भएपछि यस कार्यविधि बमोजिम दरखास्तसाथ पेश गर्नुपर्ने आवश्यक कागजात, विवरण वा प्रतिवेदन पेश गरे नगरेको सम्बन्धमा गाउँ जलस्रोत समितिले आवश्यक जाँचबुझ गर्नुपर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जाँचबुझ गर्दा दरखास्तवालाले दरखास्तसाथ पेश गर्नु पर्ने कुनै कागजात पेश गरेको रहेनछ भने त्यस्तो कागजात पेश गर्न सम्बन्धित दरखास्तवालालाई पन्ध्र दिनभित्र सूचना दिनु पर्नेछ । दरखास्तवालाले सूचना पाएको सात दिन भित्र त्यस्तो कागजात पेश गर्नु पर्नेछ ।

<u>सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गर्नुपर्ने:</u> (१) दफा २३ बमोजिम जलस्रोतको उपयोगको अनुमतिको लागि दरखास्त परेपछि गाउँ जलस्रोत समितिले दफा २४ बमोजिम आवश्यक जाँचबुझ गरी तत्सम्बन्धी विवरणहरू खुलाइ सार्वजनिक जानकारीको लागि सूचना प्रकाशित गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सूचना प्रकाशित भएपछि जलस्रोतको उपयोगसित सम्बन्धित परियोजनाको निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा कुनै उल्लेखनीय प्रतिकूल असर पर्ने भएमा तत्सम्बन्धी विवरणहरू खुलाई सूचना प्रकाशित भएको मितिले पैंतीस दिनभित्र गाउँ जलस्रोत समिति समक्ष जो सुकैले पनि जानकारी दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम प्राप्त हुन आएको प्रतिक्रिया समेतलाई बिचार गरी गाउँ जलस्रोत समितिले त्यस्तो उल्लेखनीय प्रतिकूल असर न्यूनीकरण गर्ने सम्बन्धमा सम्बन्धित दरखास्तवालाले पालना गर्नुपर्ने कुराहरू अनुमति दिँदा तोकी दिनेछ ।

<u>अनुमति दिने:</u> दफा २३ बमोजिमको दरखास्त उपर दफा २४ र २५ बमोजिमको कार्यविधि पूरा गरी गराई गाउँ जलस्रोत समितिले दरखास्तवालाको माग बमोजिम वा आवश्यक भए संशोधन समेत गरी *अनुसूची-६* बमोजिमको ढाँचामा दरखास्तवालालाई जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धी अनुमति दिनु पर्नेछ ।

<u>जलस्रोत माथि अधिकार कायम हुने:</u> यस कार्यविधि बमोजिम जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धी कार्य सञ्चालन गर्न अनुमति प्राप्त व्यक्तिलाई अनुमतिमा उल्लेख भए बमोजिमको कामको लागि सोही अनुमतिमा तोकिएको स्थान र क्षेत्रसम्मको जलस्रोतको उपयोग गर्ने अधिकार प्राप्त हुनेछ ।

<u>कार्य शुरु गर्नुपर्ने अवधि:</u> (१) अनुमति प्राप्त व्यक्तिले अनुमतिपत्रमा उल्लेखित कार्य अनुमति प्राप्त गरेको मितिले सर्वेक्षणको हकमा तीन महिनाभित्र र जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धी कार्य सञ्चालनको हकमा एक वर्ष भित्र भौतिक रूपमा कार्य शुरु गरी सोको जानकारी सम्बन्धित गाउँ जलस्रोत समितिलाई दिनु पर्नेछ । तर म्यादभित्र कार्य शुरु गर्न नसकेको कारण खोली अनुमति प्राप्त व्यक्तिले निवेदन दिएमा सम्बन्धित गाउँ जलस्रोत समितिले त्यस्तो कारण उचित र यथेष्ट देखेमा म्याद थप गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कार्य शुरु भएपछि प्रत्येक छ महिनामा भएको कामको प्रगति विवरण अनुमति प्राप्त व्यक्तिले सर्वेक्षण वा निर्माण कार्य सम्पन्न नभएसम्म सम्बन्धित गाउँ जलस्रोत समिति समक्ष पठाउनु पर्नेछ ।

<u>नयाँ अनुमति लिनुपर्ने:</u> (१) कार्यविधि प्रारम्भ हुनु अगावैदेखि जलस्रोतको उपयोग गरिरहेको व्यक्ति वा संस्थाले दफा २३ मा उल्लेखित विवरणहरू खुलाई कार्यविधि प्रारम्भ भएको मितिले एक वर्ष भित्र सम्बन्धित गाउँ जलस्रोत समिति समक्ष उपयोगको अनुमतिको लागि दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पर्न आएको दरखास्त उपर सम्बन्धित गाउँ जलस्रोत समितिले आवश्यक जाँचबुझ गरी दरखास्तवालालाई *अनुसूची-७* बमोजिमको ढाँचामा अनुमति दिनेछ ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुमति दस्तुर: यो कार्यविधि बमोजिमको जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धी कार्य सञ्चालन गर्न अनुमतिको लागि दरखास्त दि
अनुसूची–८ मा तोकिए बमोजिमको अनुमति दस्तुर बुझाउनु पर्नेछ ।

अनुमति नवीकरण गर्ने: (१) यो कार्यविधि बमोजिम जलस्रोतको उपयोगको लागि दिइएको अनुमति हरेक बर्ष नवीकरण ग
पर्नेछ ।

(२) यो कार्यविधि बमोजिम जलस्रोतको सर्वेक्षणको लागि दिइएको अनुमतिपत्रमा उल्लेखित अवधि समाप्त हुनु अगावै थप अवधिक
लागि अनुमतिको नवीकरण गर्नु पर्नेछ ।
(३) अनुमति नवीकरण गराउँदा *अनुसूची–८* मा तोकिएको दस्तुरको पचास प्रतिशत नवीकरण दस्तुर लाग्नेछ ।

अनुमति बिक्री वा हस्तान्तरण गर्न स्वीकृति लिनुपर्ने: (१) अनुमति प्राप्त व्यक्तिले आफुले पाएको अनुमति बिक्री गर्न वा
अन्य कुनै प्रकारले कसैलाई हस्तान्तरण गर्नु परेमा सम्बन्धित गाउँ जलस्रोत समिति समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदन उपर सम्बन्धित गाउँ जलस्रोत समितिले आवश्यक जाँचबुझ गरी दरखास्तवालाक
पाएको अनुमति अन्य व्यक्ति वा संगठित संस्थाको नाउँमा बिक्री गर्न वा अन्य कुनै प्रकारले हस्तान्तरण गर्न स्वीकृति दिन
सक्नेछ ।

वार्षिक शुल्क: अनुमति प्राप्त व्यक्तिले जलस्रोतको उपयोग गरी अन्य व्यक्तिहरूलाई व्यापारिक प्रयोजनको लागि सेवा उप
बापत गाउँपालिकालाई बुझाउनु पर्ने वार्षिक शुल्क *अनुसूची–९* मा तोकिएबमोजिम हुनेछ ।

जलविद्युतको लागि जलस्रोतको उपयोग : (१) दफा ८ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि ठुला जलविद्युत उत्पादन
गर्नेको लागि जलस्रोतको सर्वेक्षण तथा निर्माण गर्ने अनुमतिको सम्बन्धमा प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ ।
(२) जलविद्युतको उत्पादन गर्ने सिलसिलामा जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धी अन्य कुराहरू यसै कार्यविधि बमोजिम हुने
छन् ।

गाउँपालिकाले जलस्रोतको उपयोग गर्न सक्ने : (१) गाउँपालिका आफैंले वा सह लगानीमा जलस्रोतको उपयोग वा
विकास गर्न यस कार्यविधिले कुनै कुराले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
(२) कसैले यस कार्यविधि बमोजिम उपयोग गरेको जलस्रोत र सोसँग सम्बन्धित जग्गा, भवन, उपकरण तथा संरच
सार्वजनिक उपयोग गर्नु परेमा संघीय वा प्रदेश कानुन र सोको विपरीत नहुने गरी गाउँपालिकाले तोके बमोजिम हुनेछ ।
स्पष्टीकरण : यस कार्यविधिको प्रयोजनको लागि "सार्वजनिक उपयोग" भन्नाले भैरहेको उपयोगबाट लाभान्वित भईरहे
जनसंख्यालाई प्रतिकूल असर नपर्ने गरी सो भन्दा बढी जनसंख्यालाई लाभ हुने उपयोगलाई जनाउनेछ ।
(३) उपदफा (२) बमोजिम आफूले लिएको जलस्रोतको उपयोगसित सम्बन्धित जग्गा, भवन, उपकरण वा संरचना
बापत कानुनबमोजिम सम्बन्धित व्यक्तिलाई क्षतिपूर्ति दिईनेछ ।
(४) उपदफा (३) बमोजिम दिइने क्षतिपूर्तिको रकम तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

जलस्रोत विकास परियोजना हस्तान्तरण गर्न सक्ने : (१) गाउँपालिकाले विकास गरेको कुनै जलस्रोत सम्बन्धी
परियोजनाको निर्माण समाप्त भएपछि उपभोक्ता संस्थालाई आवश्यक शर्तहरू तोकी हस्तान्तरण गर्न सक्नेछ ।
(२) उपदफा (१) बमोजिम हस्तान्तरण गरिएको परियोजनाको स्वामित्व सम्बन्धित उपभोक्ता संस्थाको हुनेछ ।
यस कार्यविधिको अधीनमा रही आफूले अनुमति प्राप्त गरे सरह सो परियोजनाको सञ्चालन व्यवस्थापन सम्बन्धि
उपभोक्ता संस्थाले गर्नेछ ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

जलस्रोतको उपयोगका लागि करार गर्न सक्ने : यस कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि गाउँपालिकाले कुनै कम्पनी, सङ्गठित संस्था वा व्यक्तिसित प्रचलित कानुनको अधीनमा रही करार गरी सोही करारमा उल्लेखित शर्तहरु बमोजिम जलस्रोतको विकास, उपयोग र सेवा विस्तार गर्न, गराउन सक्नेछ ।

सेवा उपभोगको शर्त तोक्ने र सेवा शुल्क लिन पाउने : (१) अनुमति प्राप्त व्यक्तिले आफूले विकास गरेको जलस्रोतको सेवा अन्य कसैलाई आपसी सहमतिको आधारमा उपयोग गर्न उपलब्ध गराएमा त्यस्तो सेवा उपलब्ध गराए वापत सेवा शुल्क लिन सक्नेछ ।

(२) गाउँपालिकाले विकास गरेको जलस्रोत सेवा अन्य कसैलाई उपलब्ध गराए वापत तोकिए बमोजिम सेवा शुल्क लिन सक्नेछ ।

सेवा रोक्न सकिने : सेवा उपभोग गरे वापत बुझाउनु पर्ने शुल्क नबुझाउने वा त्यस्तो सेवा अनधिकृत रूपले उपयोग गर्ने वा सेवा दुरूपयोग गर्ने वा शर्त विपरीत सेवा उपभोग गरेमा त्यस्तो सेवा बन्द गर्न सकिनेछ ।

परिच्छेद - ४
जलस्रोत उपयोगको विवाद जाँचबुझ सम्बन्धि व्यवस्था

जलस्रोत उपयोग जाँचबुझ समितिः (१) जलस्रोतको उपयोग गर्दा कुनै विवाद उत्पन्न भएमा त्यस्तो विवाद समाधानको लागि देहायको एक जलस्रोत उपयोग जाँचबुझ समिति रहनेछः

(क) गाउँपालिकाको उपप्रमुख – अध्यक्ष

(ख) गाउँ कार्यपालिकाले तोकेको कार्यपालिका सदस्य – सदस्य

(ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत – सदस्य सचिव

(२) दुई वा दुई भन्दा बढी वडाहरु बीच जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धी विवाद उत्पन्न भएमा विवादसँग सम्बन्धित प्रत्येक वडाका वडाध्यक्षहरु एक एक जना प्रतिनिधिहरू रहनेछन् ।

(३) दुइ वा दुइ भन्दा बढी स्थानीय तह बीच विवाद उत्पन्न भएमा दफा १४ बमोजिमको संयुक्त समिति जाँचबुझ गर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको जलस्रोत उपयोग जाँचबुझ समितिले जलस्रोतको उपयोगमा उत्पन्न विवाद समाधान गर्दा देहायको कार्यविधि अपनाउनेछः

(क) जलस्रोत उपयोगको परियोजनाबाट लाभान्वित हुने स्थानीय व्यक्तिहरू बीच जलस्रोत उपयोगको प्राथमिकता निर्धारण वा जलस्रोत सम्बन्धी कुनै परियोजना सञ्चालन गरेबाट स्थानीय व्यक्तिहरूलाई पर्न जाने मर्काको सम्बन्धमा विवाद उठेमा सम्बन्धित अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्था तथा स्थानीय व्यक्तिहरूलाई छुट्टा छुट्टै वा सामूहिक रूपमा आफ्नो दावी पुष्ट्याई हुने तथ्यहरू पेश गर्न मुनासिब माफिकको म्याद दिनु पर्नेछ ।

(ख) खण्ड (क) बमोजिम तोकिएको म्यादभित्र लिखित जानकारी प्राप्त भएपछि उजुरीको व्यहोरा सहित देहायको विषयमा जानकारी लिनु पर्नेछः

(१) परियोजनाको कुल खर्च,

(२) परियोजनाबाट हुने फाइदाको स्तर,

(३) परियोजना सञ्चालन गर्दा सम्बन्धित जलस्रोतबाट उपयोग गरी रहेका व्यक्ति वा समूहलाई पर्न सक्ने असर,

(४) परियोजनाबाट लाभान्वित हुने उपभोक्ताको संख्या,

(५) परियोजना सञ्चालन गर्दा वातावरणमा पर्ने प्रभाव,

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

चौबीसे गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
राजारानी, धनकुटा
२०७३

स्थानीय जनताको आवश्यकता,

परियोजनाबाट लाभान्वित हुने उपभोक्ताहरूको प्रतिक्रिया,

अन्य आवश्यक कुराहरू ।

खण्ड (ख) मा उल्लेख भएका विषयहरूमा जानकारी प्राप्त गरेपछि सोको आधारमा जलस्रोतको लाभदायक उपयोग भए नभएको र सो जलस्रोत उपयोग गर्न पाउने नपाउने निर्धारण गरिनेछ ।

उपनियम (४) को खण्ड (ख) बमोजिम जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धी थप शर्तहरू समेत तोक्न सक्नेछ ।

परिच्छेद–५
घर जग्गा प्राप्ति तथा क्षतिपूर्ति सम्बन्धी व्यवस्था

४१. **कसैको घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्ने :** (१) अनुमति प्राप्त व्यक्तिले जलस्रोतको सर्वेक्षण वा उपयोगको सिलसिलामा कसैको घर जग्गामा प्रवेश गर्नु परेमा गाउँपालिकाले खटाएको कर्मचारीले सम्बन्धित व्यक्तिलाई पूर्व सूचना दिएर मात्र त्यस्तो घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रवेश गर्दा हानी नोक्सानी हुन गएमा प्रचालित कानूनले निर्धारण गरे बमोजिम क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ ।

(३) जलस्रोतको अनधिकृत उपयोग वा दुरूपयोग गरेको शङ्का लागेमा जाँचबुझ गर्न वा हुन सक्ने संभावित दुर्घटनाबाट बचाउन पूर्व सूचनाबिना कर्मचारीले सम्बन्धित घर जग्गामा प्रवेश गर्न सक्नेछ ।

४२. **कसैको घर जग्गाको उपयोग वा प्राप्ति :** (१) जलस्रोतको उपयोगको लागि देहायको कुनै काम गर्न कसैको घर जग्गा उपयोग गर्न वा प्राप्त गर्न आवश्यक परेमा अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले गाउँपालिका समक्ष तोकिए बमोजिम निवेदन दिन सक्नेछः-

(क) बाँध वा तटबन्ध वनाउन,
(ख) नहर, कुलो वा सुरुङ्ग खन्न,
(ग) जमीन माथि वा मुनि पानीको ट्याङ्की बनाउन वा पाइप लाइन बिछ्याउन,
(घ) पोखरी बनाउन वा जल वितरण केन्द्र स्थापना गर्न,
(ङ) जलस्रोतको विकाससँग सम्बन्धित अरू आवश्यक निर्माण कार्य गर्न ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदन प्राप्त भएमा गाउँपालिकाले तत्सम्बन्धमा आवश्यक जाँचबुझ गरी प्रचलित कानुन बमोजिम सङ्गठित संस्था वा व्यक्तिलाई त्यस्तो घर जग्गा प्राप्त गर्न प्रचलित कानुन बमोजिम प्रक्रिया अगाडि बढाईदिन सक्नेछ ।

(३) अनुमति प्राप्त व्यक्तिले जलस्रोतको विकास वा उपयोगसम्बन्धी कुनै निर्माण कार्य गरेको ठाउँ वा सो ठाउँको वरिपरि निर्धारित दूरीमा पर्ने घर जग्गा अरू कसैले कुनै खास कामको निमित्त प्रयोग गर्न नपाउने गरी गाउँपालिकाले निषेध गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम निषेध गरिएको कारणबाट सम्बन्धित व्यक्तिलाई पर्ने हानीनोक्सानी वापत अनुमति प्राप्त व्यक्तिले तोकिए बमोजिम क्षतिपूर्ति दिनु पर्नेछ ।

४३. **निवेदन दिनुपर्ने:** दफा ४२ को उपदफा (१) बमोजिम जलस्रोत उपयोगको लागि अरू कसैको घर जग्गा उपयोग गर्न वा प्राप्त गर्न आवश्यक परेमा अनुमति प्राप्त व्यक्तिले गाउँपालिका समक्ष *अनुसूची–१०* बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

४४. **परियोजनास्थल वरिपरिको जग्गा प्रयोग गर्न निषेध गर्न सक्ने:** (१) दफा ४२ को उपदफा (३) को प्रयोजनको लागि गाउँपालिकाले जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धी परियोजनाको किसिम, बनोट, क्षमता आदि कुराहरूलाई ध्यानमा राखी त्यस्तो परियोजना वरिपरिका घरजग्गा कुनै खास कामको लागि अरू कसैले प्रयोग गर्न नपाउने गरी निश्चित दूरी तोकी निषेध गर्न सक्नेछ ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

[illegible] उपदफा (१) बमोजिम निषेध गरिएको कुराको सूचना गाउँपालिकाले सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरी सम्बन्धित परियोजना क्षेत्रको मुख्य मुख्य ठाउँ, परियोजना कार्यालय, सम्बन्धित वडा कार्यालय, जिल्ला प्रशासन कार्यालय र सम्बन्धित कार्यालयमा टाँस् गर्नु पर्नेछ ।

[illegible] <u>क्षतिपूर्ति दिइनेः</u> (१) दफा ४४ बमोजिम घरजग्गा प्रयोग गर्न निषेध गरिएको कारणबाट सम्बन्धित व्यक्तिलाई भएको हानि नोक्सानी बापत दिइने क्षतिपूर्तिको रकम दफा ४६ को उपदफा (१) बमोजिम गठित क्षतिपूर्ति निर्धारण समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

[illegible] घर जग्गाको प्रयोगमा थप बन्देज लगाउनु पर्ने अवस्था परेकोमा बाहेक उपदफा (१) बमोजिम दिइने क्षतिपूर्तिको रकम सम्बन्धित व्यक्तिलाई एक पटक मात्र दिइनेछ ।

[illegible] <u>क्षतिपूर्ति निर्धारण समितिः</u> (१) दफा ३५, ४१ र ४२ बमोजिम दिनु पर्ने क्षतिपूर्तिको रकम निर्धारण गर्न देहायका अध्यक्ष र सदस्यहरू भएको एक क्षतिपूर्ति निर्धारण समिति रहनेछः–

[illegible] गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष – अध्यक्ष
[illegible] जलस्रोत उपयोग सम्बन्धी परियोजनासँग सम्बन्धित कार्यालय वा उपभोक्ता समितिको प्रतिनिधि – सदस्य
[illegible] जलस्रोतसँग सम्बन्धित गाउँपालिकाले तोकेको विशेषज्ञ – सदस्य
[illegible] हानि नोक्सानी भएको अचल सम्पत्तिको धनी वा निजको प्रतिनिधि – सदस्य
[illegible] हानि नोक्सानी भएको अचल सम्पत्ति रहेको क्षेत्रका मालपोत कार्यालयको प्रतिनिधि – सदस्य
[illegible] हानि नोक्सानी भएको अचल सम्पत्ति रहेको क्षेत्रको सम्बन्धित वडाका वडाध्यक्ष – सदस्य
[illegible] प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत – सदस्य सचिव

[illegible] उपदफा (१) बमोजिमको क्षतिपूर्ति निर्धारण समितिले क्षतिपूर्तिको रकम निर्धारण गर्दा प्रत्यक्ष तथा वास्तविक हानि नोक्सानीको मूल्याङ्कन गरी क्षतिपूर्तिको रकम निर्धारण गर्नु पर्नेछ।

[illegible] क्षतिपूर्ति निर्धारण समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि उक्त समिति आफैँले निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद–६
विविध

[illegible] <u>जलस्रोत उपयोगसँग सम्बन्धित संरचनाको सुरक्षा</u> : (१) जलस्रोतको उपयोग सँग सम्बन्धित कुनै संरचनाको सुरक्षाको लागि अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाको अनुरोधमा गाउँपालिकाले आवश्यक प्रवन्ध गरिदिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाको अनुरोधमा सुरक्षा प्रवन्ध गरिएकोमा त्यसको लागि लाग्ने सम्पूर्ण खर्च अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले बेहोर्नेछ ।

[illegible] <u>जलस्रोतको गुणस्तर तोक्ने</u> : (१) गाउँपालिकाले स्थानीय राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी जलस्रोतको विभिन्न उपयोगको सम्बन्धमा आवश्यक गुणस्तर तोक्न सक्नेछ ।

(२) जलस्रोतको उपयोग गर्दा उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको गुणस्तर कायम हुने गरी गर्नु पर्नेछ ।

[illegible] <u>जलस्रोतको प्रदूषण गर्न नहुने</u> : (१) गाउँपालिकाले स्थानीय राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी जलस्रोतको प्रदूषण सहन-सीमा तोक्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको जलस्रोतको प्रदूषण सहन-सीमा नाघ्ने गरी कसैले पनि कुनै किसिमको फोहरमैला, औद्योगिक निकास, विष, रसायनिक वा विषालु पदार्थ हाली वा प्रयोग गरी जलस्रोतलाई प्रदूषित गर्नु हुँदैन ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

(३) कुनै जलस्रोत प्रदूषित भए नभएको वा कुनै जलस्रोत उपयोगको सम्बन्धमा दफा ४८ को उपदफा (१) बमोजिम जलको गुणस्तर भए नभएको सम्बन्धमा गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार परीक्षण गर्न गराउन सक्नेछ।

वातावरणमा प्रतिकूल असर पार्न नहुने : जलस्रोतको उपयोग गर्दा भू-क्षय, बाढी, पहिरो वा यस्तै अरू कारणद्वारा वातावरणमा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी गर्नु पर्नेछ।

अनुमति खारेज गर्न सकिने : (१) अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले यो कार्यविधि अन्तर्गत बनेको व्यवस्था विपरीत कुनै काम गरेमा गाउँपालिकाले अवधि तोकी त्यस्तो काममा आवश्यक सुधार गर्न आदेश दिन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको अवधिभित्र अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थाले आवश्यक सुधार नगरेमा गाउँपालिकाले त्यस्तो व्यक्ति वा संस्थाले पाएको अनुमति खारेज गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम अनुमति खारेज गर्नु अघि गाउँपालिकाले सम्बन्धित अनुमति प्राप्त व्यक्ति वा संस्थालाई आफ्नो सफाइ पेश गर्ने मनासिब मौका दिनेछ।

दण्ड सजाय : (१) कसैले यो कार्यविधिमा भएको व्यवस्था उल्लङ्घन गरेमा निजलाई गाउँपालिकाले पाँचहजार रूपैयाँसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कसूरबाट कसैलाई हानीनोक्सानी पुऱ्याएमा कसूरदारबाट हानीनोक्सानी वापतको क्षतिपूर्ति समेत भराई दिन सक्नेछ।

(३) यस कार्यविधि बमोजिम अनुमति नलिई वा अनुमतिमा उल्लेख भएका शर्तहरू पालन नगरी जलस्रोतको उपयोग गरेमा निजलाई गाउँपालिकाले पाँच हजार रूपैयाँसम्म जरिवाना गरी सो कार्य बन्द गराउन सक्नेछ।

(४) यस कार्यविधि बमोजिम विकास गरिएको जलस्रोत वा त्यस्तो जलस्रोतबाट उत्पन्न सेवा कसैले चोरी गरेमा वा दुरुपयोग गरेमा वा अनधिकृत प्रयोग गरेमा गाउँपालिकाले निजबाट बिगो असूल गरी निजलाई बिगो बमोजिम जरिवाना समेत गर्न सक्नेछ।

(५) कसैले बदनियतपूर्वक खानेपानीको मुहान, बाँध, नहर वा जलस्रोतको उपयोगसँग सम्बन्धित कुनै संरचना वा त्यस्तो संरचनामा असर पार्ने कुनै कार्य गरेमा, बिगारेमा वा कुनै किसिमले हानी नोक्सानी पुऱ्याएमा वा त्यस्तो कार्य गर्न अभिप्रेरित गरेमा सम्बन्धितबाट हानी नोक्सानीको बिगो असूल गरी निजलाई बिगो बमोजिम जरिवाना गर्न सक्नेछ।

अधिकारी तोकिएको: कुनै जलस्रोत प्रदूषित भए नभएको वा कुनै जलस्रोतको उपयोगको सम्बन्धमा दफा ४८ को उपदफा (१) बमोजिमको गुणस्तर भए नभएको सम्बन्धमा परीक्षण गर्ने गराउने अधिकार गाउँपालिकाले स्थानीय राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकिदिएको अधिकारीलाई हुनेछ।

सहयोग पुर्याउनु पर्ने: आफ्नो कार्य सम्पादनको सिलसिलामा गाउँ जलस्रोत समितिले जलस्रोतसँग सम्बन्धित निकायबाट आवश्यकता अनुसार जलस्रोत सम्बन्धी तथ्याङ्कहरू माग गर्न सक्नेछ र माग भए बमोजिमको तथ्याङ्कहरू उपलब्ध गराउनु सम्बन्धित निकायको कर्तव्य हुनेछ।

दुर्घटनाको सूचना: (१) अनुमति प्राप्त व्यक्तिले जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धी कुनै काम गर्दा कुनै दुर्घटना वा नोक्सानी भएमा गाउँ जलस्रोत समितिलाई तुरुन्त सूचना दिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सूचना प्राप्त भएपछि त्यस्तो दुर्घटनाका कारण पत्ता लगाउन गाउँ जलस्रोत समितिले आवश्यक निरीक्षण गर्न गराउन सक्नेछ र प्राविधिक दृष्टिकोणबाट त्यस्तो दुर्घटना नदोहोरिने अपनाउनु पर्ने सुरक्षात्मक व्यवस्था गर्न अनुमति प्राप्त व्यक्तिलाई आदेश दिन सक्नेछ र यस्तो आदेश पालना गर्नु सम्बन्धित अनुमति प्राप्त व्यक्तिको कर्तव्य हुनेछ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

गाउँ कार्यपालिकाले निर्देशन दिन सक्नेः गाउँ कार्यपालिकाले जलस्रोतको उपयोग सम्बन्धमा गाउँ जलस्रोत समितिलाई आवश्यक निर्देशन दिन सक्नेछ । यस्तो निर्देशनको पालना गर्नु गाउँ जलस्रोत समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

अनुसूचीमा हेरफेर वा थपघट गर्न सक्नेः गाउँपालिकाले स्थानीय राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी यस कार्यविधिको अनुसूचीमा आवश्यकतानुसार हेरफेर वा थपघट गर्न सक्नेछ ।

पुनरावेदन : दफा ३५, ४१ वा ४२ बमोजिम दिएको क्षतिपूर्तिको रकममा वा दफा ५१ बमोजिम अनुमति खारेज भएमा दफा ५२ को उपदफा (१), (२) वा (३) बमोजिम सजायको आदेशमा चित्त नबुझ्ने व्यक्ति वा संस्थाले पैंतीस दिनभित्र सम्बन्धित अदालतमा पुनरावेदन दिन सक्नेछ ।

नियम बनाउने अधिकार : (१) यस कार्यविधिको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले थप आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी गाउँपालिकाले जलश्रोतसँग सम्वन्धित देहायका विषयमा समेत नियम वनाउन सक्नेछ ।

(क) खानेपानी, सिंचाई, जल यातायात, औद्योगिक उपयोग, र जलस्रोतको यस्तै अन्य उपयोग,
(ख) जलस्रोत संरक्षण, बाढी नियन्त्रण तथा पहिरो रोकथामसम्बन्धी कुराहरू,
(ग) वातावरणसम्बन्धी कुराहरू,
(घ) जलस्रोतसँग सम्बन्धित सेवा उपयोग गरे वापत बुझाउनु पर्ने शुल्क, दस्तुरसँग सम्बन्धित कुराहरू,
(ङ) जलस्रोतको प्रदूषण रोक्नेसम्बन्धी विषयहरू,
(च) जलस्रोतका विभिन्न उपयोगका तरिकाहरू,
(छ) जलस्रोतको उपयोगबाट उत्पन्न सेवाको स्तर निर्धारण सम्बन्धी कुराहरू,
(ज) जलस्रोतको उपयोगबाट हुन सक्ने दुर्घटना र त्यसको जाँचबुझ तथा क्षतिपूर्तिसम्बन्धी विषयहरू,
(झ) उपभोक्त संस्था र उपभोक्तासम्बन्धी अन्य व्यवस्थाको साथै उपभोक्तालाई संरक्षण र सुविधा दिने विषयहरू,
(ञ) जलस्रोतको विकास तथा उपयोगसम्बन्धी अन्य आवश्यक कुराहरू,
(ट) जल पर्यटन ।

बचाउ : (१) गाउँपालिका सरहद भित्र जलस्रोत ऐन, २०४९ बमोजिम भए गरेका कार्यहरु यसै कार्यविधि बमोजिम भएको मानिनेछ ।

(२) यो कार्यविधिमा भएको व्यवस्था बमोजिम भए गरेका काम कारबाही यसै कार्यविधि बमोजिम भएको मानिनेछ ।

(३) यो कार्यविधिमा भएको व्यवस्था नेपाल सरकारको संघीय कानुन र प्रदेश सरकारको प्रदेश कानुनसँग वाझिएमा बाझिएको हदसम्म अमान्य हुनेछ ।

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची-१
(दफा ६ सँग सम्बन्धित)
निवेदन पत्रको ढाँचा

श्री अध्यक्षज्यू,

गाउँ जलस्रोत समिति चौविसे धनकुटा ।

हामीले..............................उपभोक्ता संस्था गठन गरी दर्ता गराउन चाहेकोले चौविसे गाउँपालिकाको जलस्रोत कार्यविधि, २०७७ को दफा ५ बमोजिम देहायको विवरण खुलाई प्रस्तावित उपभोक्ता संस्थाको दुई प्रति विधान र तोकिएको दस्तुर सहित दरखास्त दिएका छौं ।

विवरणः

१. उपभोक्ता संस्थाको नामः

२. कार्य क्षेत्रः

३. उद्देश्यहरूः

(क)

(ख)

(ग)

४. सदस्यहरूको नाम, ठेगाना र पेशा

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

५. उपयोग गरिने जलस्रोतको विवरणः

(क) जलस्रोतका नाम र रहेको ठाउँ

(ख) जलस्रोतबाट गरिने प्रयोगः

(ग) उपभोक्ता संस्थाले उपयोग गर्न चाहेको जलस्रोतको परिमाणः

(घ) उक्त जलस्रोतको हालको अवस्था ः

६. उपभोक्ता संस्थाले पुर्याउने चाहेको सेवा सम्बन्धी विवरणः

(क) सेवाको किसिमः

(ख) सेवा पुर्याउने क्षेत्रः

(ग) सेवाबाट लाभान्वित हुने उपभोक्ताहरूको संख्याः

(घ) भविष्यमा सेवा विस्तार गर्न सकिने सम्भावनाः

७. आर्थिक स्रोतको विवरणः

८. कार्यालयको ठेगानाः

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

निवेदक,

उपभोक्ता संस्थाको तर्फबाट दरखास्त दिनेको

सही:

नाम:

पद:

ठेगाना:

मिति:

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची– २

(दफा ८ सँग सम्बन्धित)

चौविसे गाउँपालिका

गाउँ कार्यापालिकाको कार्यालय, राजारानी धनकुटा

उपभोक्ता संस्था दर्ता प्रमाण पत्र

दर्ता नम्बरः दर्ता मितिः

श्री................................

....

....

चौविसे गाउँपालिकाको जलस्रोत कार्यविधि, २०७७ को दफा ५ को उपदफा (२) बमोजिमको................................ दर्ता गरी यो दर्ता प्रमाणपत्र प्रदान गरिएको छ ।

प्रमाणपत्र दिने अधिकारीको, –

सही:

नाम थरः

पद

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची – ३

(दफा १८ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

जलस्रोतको उपयोगको सर्वेक्षण अनुमतिको लागि दरखास्त

मितिः.............................

श्री अध्यक्षज्यू,

गाउँ जलस्रोत समिति चौविसे धनकुटा

....

जलस्रोतको उपयोगको निमित्त सर्वेक्षण गर्नको लागि अनुमति पाउन चौविसे गाउँपालिकाको जलस्रोत कार्यविधि, २०७७ को दफा १३ बमोजिम देहायको विवरण खुलाई यो दरखास्त पेश गरेको छु ।

१. व्यक्ति वा संस्थाको नाम र ठेगानाः
२. उद्देश्यः
३. सर्वेक्षण गर्ने क्षेत्रः
४. सर्वेक्षण गर्न लाग्ने अनुमानित खर्च रु.........
   (खर्चको आधार समेत संलग्न गर्नुपर्नेछ)
५. सर्वेक्षण गर्ने अवधिः
६. अन्य विवरणहरू (चौविसे गाउँपालिकाको जलस्रोत कार्यविधि, २०७७ को दफा१३ बमोजिम) माथि उल्लेखित

व्यहोरा ठीक साँचो छ झुट्ठा ठहरे कानुन बमोजिम सहुँला बुझाउँला ।

<u>दरखास्त दिनेको</u>

नामथरः
सहीः
पदः
ठेगानाः

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची–४

(दफा २० सँग सम्बन्धित)

चौविसे गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

जलस्रोत सर्वेक्षण अनुमतिपत्र

अनुमतिपत्र संख्या   मितिः…………………

श्री……………………….

……………………….

……………………….जलस्रोतको उपयोगको सर्वेक्षण गर्न देहायको विवरण खोली चौविसे गाउँपालिकाको जलस्रोत कार्यविधि, २०७७ को दफा २० बमोजिम यो अनुमतिपत्र प्रदान गरिएको छ ।

१. जलश्रोत सर्वेक्षणको विषय क्षेत्र
२. जलस्रोत सर्वेक्षणको उद्देश्यः–
३. जलस्रोत सर्वेक्षणको भौगोलिक क्षेत्रः–
४. सर्वेक्षण गर्ने अवधिः–
५. अनुमतिपत्र बहाल रहने अवधिः–

अनुमतिपत्र दिने अधिकारीको, –

नाम:
पद:
दस्तखत:

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची–५

(दफा २३ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

जलस्रोतको उपयोगको अनुमतिको लागि दरखास्त

मितिः.....................

श्री अध्यक्षज्यू,
गाउँ जलस्रोत समिति
धनकुटा ।

जलस्रोतको उपयोगको निमित्त अनुमति पाउन चौविसे गाउँपालिकाको जलस्रोत कार्यविधि, २०७७ को दफा २३ बमोजिम देहायका विवरणहरू समेत खुलाई यो दरखास्त पेश गरेको छु ।

१. निवेदकको नाम र ठेगानाः
२. उद्देश्यः
३. उपयोग गर्न खोजेको जलस्रोतको परिमाण र उपयोग गर्ने प्रयोजनः
४. प्रस्तावित जलस्रोत उपयोग गर्ने ठाउँ
५. जलस्रोतको उपयोगबाट लाभ पुग्ने ठाउँको क्षेत्रफलः
६. प्रस्तावित उपयोगबाट हुन सक्ने सम्भावित लाभः
७. प्रस्तावित सेवाबाट लाभान्वित हुने उपभोक्ताहरूको संख्याः
८. जलस्रोतको उपयोगको लागि लाग्ने अनुमानित रकम र सोको स्रोतः
९. जलस्रोत उपयोग गर्ने तरिकाः
१०. जलस्रोतको हाल भैरहेको र भविष्यमा हुन सक्ने उपयोगः
११. अन्य विवरणहरूः
१२ व्यक्तिगत तथा व्यापारिक प्रयोजनका लागि भूमिगत जल उपयोग गर्न चाहने व्यक्ति वा कम्पनीको हकमा सार्वजनिक सेवामा वितरण हुने पानीको परिमाण :

माथि उल्लेखित व्यहोरा ठीक साँचो छ झुट्टा ठहरे कानुन बमोजिम सहुँला बुझाउँला ।

दरखास्त दिने व्यक्तिको, –

नाम, थरः
सहीः
पदः
ठेगानाः

छाप

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची–६
(दफा २६ सँग सम्बन्धित)

चौविसे गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

जलस्रोतको उपयोगको अनुमतिपत्र

अनुमतिपत्र संख्या   मितिः…………………

श्री…………………………
…………………………

…………………………जलस्रोतको उपयोग गर्न पाउने गरी देहायको विवरण खोली चौविसे गाउँपालिकाको जलस्रोत कार्यविधि, २०७७ को दफा २६ बमोजिम यो अनुमति प्रदान गरिएको छ ।

१. निवेदकको नाम र ठेगानाः–
२. जलस्रोत उपयोगको उद्देश्यः–
३. जलस्रोतको नाम, किसिम र रहेको स्थानः–
४. उपयोग गर्न पाउने जलस्रोतको परिमाणः–
५. जलस्रोत उपयोगको क्षेत्रः–
६. जलस्रोत उपयोग गर्ने तरिकाः–
७. प्रस्तावित परियोजनाबाट लाभान्वित हुने उपभोक्ताहरूको संख्याः–
८. भूमिगत जल उपयोगको हकमा सार्वजनिक सेवामा वितरण हुने पानीको परिमाण : –

अनुमतिपत्र दिने अधिकारीको, –
नामः–
सहीः–
पदः–

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची–७

(दफा २९ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

चौविसे गाउँपालिका

चौविसे गाउँ कार्यापालिकाको कार्यालय

<u>जलस्रोतको उपयोगको नयाँ अनुमतिपत्र</u>

(यो कार्यविधि लागू हुनु पूर्वका संस्थालाई दिइने)

अनुमतिपत्र संख्या   मितिः…………………

श्री…………………………

………………………………

……………………………… लाई देहायको विवरणहरू खुलाई चौविसे गाउँपालिकाको जलश्रोत कार्यविधि, २०७७ को दफा १७ को उपदफा (३) बमोजिम यो अनुमति प्रदान गरिएको छ ।

१. अनुमति पाउनेको नाम र ठेगानाः–
२. जलस्रोत उपयोगसँग सम्बन्धित परियोजनाको नाम र किसिमः–
(प्रत्येक उपयोगसँग सम्बन्धित)
३. जलस्रोतको नाम र रहेको स्थानः–
४. जलस्रोतको उपयोग भएको परिमाणः–
५. जलस्रोत उपयोगबाट उपलब्ध गराइएको सेवा र त्यसको बिस्तार क्षेत्रः
६. उपभोक्ता संख्या र त्यसको किसिमः–
७. सेवा उपलब्ध गराउन शुरु गरेको मितिः–
८. अन्य शर्तहरूः–

अनुमतिपत्र दिने अधिकारीको
नामः–
सहीः–

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची – ८

(दफा १८ को उपदफा (३) र दफा ३० र दफा ३१ को उपदफा (३) सँग सम्बन्धित)

जलस्रोत उपयोगको अनुमति दस्तुर

(क) खानेपानी र घरेलु उपयोग रु. ५००।–

(ख) सिंचाई उपयोग रु. ५००।–

(ग) पशुपालन तथा मत्स्यपालन जस्ता कृषिजन्य उपयोग रु. ५००।–

(घ) घरेलु उद्योग, औद्योगिक व्यवसाय तथा खानीजन्य उपयोग रु. ५००।–

(ङ) जल यातायात रु. २५००।–

(च) आमोद प्रमोदजन्य उपयोग रु. २५००।–

(छ) लघु जलविद्युत उपयोग रु. ५०००।–

(ज) व्यक्तिगत तथा व्यापारिक प्रयोजनका लागि भूमिगत जल उपयोग

क. व्यक्तिगत रु ५०००।-
ख. व्यापारिक रु. १००००।-

(झ) अन्य उपयोग रु. ५००

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची ८
(दफा ३.३ सँग सम्बन्धित)
जलस्रोतको उपयोग वापत बुझाउनु पर्ने वार्षिक शुल्क

१. सिँचाइको हकमा
(क) एकसय रोपनी सम्मको जमिन सिंचाइ गर्न रु. ५००।–
(ख) एकसय देखि दुईसय रोपनी सम्मको जमिन सिंचाइ गर्न रु. १०००।–
(ग) दुई सय देखि तीनसय रोपनी सम्मको जमिन सिंचाइ गर्न रु. १५००।–
(घ) तीन सय देखि चारसय रोपनी सम्मको जमिन सिंचाइ गर्न रु. २०००।–
(ङ) चार सय देखि पाँच सय रोपनी सम्मको जमिन सिंचाइ गर्न रु. २५००।–
(च) पाँच सय रोपनी भन्दा बढी जमिन सिंचाइ गर्न रु. ३५००।–

२. खानेपानीको हकमा
खानेपानी वितरण गर्ने संस्थाबाट मिटर जडान भएकोमा प्रति धारा/ मिटर नभएकोमा प्रति घरधुरी रु. १०।–
३. घरेलु उद्योगमा पानीको मुल प्रयोग गरे बापत रु. १,०००।–
४. औद्योगिक व्यवसाय तथा खानीजन्य उपयोगको लागि रु. १०,०००।–
५. आमोद प्रमोदजन्य प्रयोगको लागि रु.१०,०००।–

६ व्यक्तिगत तथा व्यापारिक प्रयोजनका लागि भूमिगत जल उपयोगको लागि
क. व्यक्तिगत रु २५००।-
ख. व्यापारिक रु. १००००।-
७. अन्य प्रयोगको लागि ५००।- देखि रु ५०००।-

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

अनुसूची–१०
(दफा ४३ सँग सम्बन्धित)

जग्गा उपयोग वा प्राप्तिको लागि दरखास्त

मिति......................

श्री अध्यक्षज्यु
गाउँ जलश्रोत समिति चौविसे धनकुटा।

.................जलस्रोतको उपयोगको सिलसिलामा निर्माण कार्य शुरु गर्नका लागि तपसिलमा उल्लेखित घर जग्गा उपयोग गर्नु पर्ने वा प्राप्त गर्नु पर्ने भएकोले नियमानुसार उपयोग गर्न पाउन यो दरखास्त पेश गरेको छु ।

दरखास्त दिनेको

नाम र थरः–
...तीः–
...तः–
...निशानाः
...छाप